

ONZE EXKURSIES IN 1976

J. Daams
Zuidsingel 23
Kortenhoef

J. Frencken
Joh. Geradtsweg 71
Hilversum

Ons overzicht over 1975 begonnen wij met een herinnering aan de prachtige zomer van dat jaar, waarin de droogte leidde tot het afgelasten van liefst 4 exkursies. Wel, in 1976 vond de eerste exkursie pas op 25 september plaats, d.w.z. dat er 8 exkursies niet door konden gaan. Het was me het jaartje wel! Dit blijkt wel overduidelijk uit de weergegevens, ontleend aan de Maandelijkse Overzichten van het KNMI, die hieronder zijn opgenomen, samen met de gegevens over 1974 en 1975.

	Temperatuur (in °C)				Neerslag (in mm)			
	1974	1975	1976	normaal	1974	1975	1976	normaal
januari	5.2	6.4	4.0	1.9	62	84	98	65
februari	4.7	3.1	2.5	2.1	42	26	22	49
maart	5.5	4.4	3.1	4.7	48	77	30	42
april	8.7	7.0	7.2	8.1	11	60	7	45
mei	11.3	10.5	12.8	11.9	41	35	34	49
juni	14.3	14.5	17.4	15.0	55	59	31	54
juli	15.1	17.4	19.0	16.8	90	63	37	77
augustus	13.0	19.4	17.8	16.8	65	47	24	83
september	13.0	15.3	14.0	14.5	125	75	72	72
oktober	7.4	8.9	11.3	10.2	134	24	41	73
november	6.7	5.1	6.9	6.2	105	83	55	72
december	7.1	2.9	1.8	3.3	107	38	84	62
Totale neerslag:					886	671	535	738

Gezien deze cijfers, is het duidelijk dat er nog heel veel water moet vallen, voordat we weer aan een "normaal" jaar toe zijn. Er is een groot tekort, dat niet zo snel is aangevuld. Tenslotte betekent elke centimeter regenval dat er op één hectare 100.000 liter water terechtkomt.

Het grote tekort aan water zien we duidelijk weerspiegeld in het afgelopen paddestoelenseizoen. Hier en daar is er gedurende de zomer wel een korte opbloei geweest. Bovengenoemde cijfers berusten op een landelijk gemiddelde van een aantal waarnemingspunten. Lokaal zijn er wel zware regenbuien geweest en dan kwam er

hier en daar iets te voorschijn.

Opvallend was zelfs dat over het gehele land een beperkt aantal soorten vrij veel voorkwam. Het is lang geleden dat er zoveel *Agaricus*-soorten op de meest uiteenlopende terreinen te voorschijn kwamen. Hetzelfde geldt voor de Weidekringzwammen. Op talloze, vooral verschraalde terreinen, langs wegbermen b.v., troffen we weer heksenkringen van deze soort aan. Merkwaardig waren de vele meldingen van de Reuzenbovist; op een enkele plaats zelfs in een heksenkring, waar deze nooit tevoren was gezien. Bepaald slecht was het echter met vele mycorrhiza-soorten gesteld.

Na eind september kwam er, gelukkig voor ons, een opbloei op gang, die, zoals het volgende verslag laat zien, toch allerlei interessante waarnemingen heeft opgeleverd.

Alleen van de exkursie naar Roermond (25 september) hebben wij geen gegevens ontvangen.

Als er bijzondere vondsten zijn gedaan, is vermeld in wiens herbarium het materiaal is opgenomen.

Afkortingen van herbaria:

L	= Rijksherbarium Leiden	P.B.J.	= P.B. Jansen
H.A.	= H.A. van der Aa	H.L.	= H.J.v.d. Laan
F.A.B.	= F.A. van den Bergh	A.E.J.	= A.E. Jansen
F.B.	= F. Benjaminsen	E.A.	= E. Arnolds
J.D.	= J. Daams	M.N.	= M. Noordeloos
W.H.	= W. Hanegraaf	A.R.	= A.F.M. Reijnders
H.G.	= H. Geesink	F.T.	= F. Tjallingii
T.K.	= T. Kuiper	J.W.	= J. Wisman
J.F.	= J. Frencken	G.Z.	= G. van Zanen

9 oktober: Kuinderbos (Noordoostpolder).

Tijdens de exkursie werden 91 soorten genoteerd. Opvallend was, dat er slechts één boleet werd aangetroffen, n.l. *Suillus aeruginascens*. Hoewel dit bos pas ongeveer 25 jaar geleden is aangeplant, zijn er tijdens vorige exkursies verscheidene boleten gevonden, doch in dit seizoen lieten vele boleten zich niet of zelden zien. Hetzelfde geldt voor *Lactarius* (5 soorten, waarbij *L. semisanguifluus*) en *Russula* (3 soorten, waarbij *R. queletii*); *R. queletii* is een bijzonder zeldzame soort in Nederland. De eerste auteur van dit artikel kent haar alleen uit een bijzonder rijk sparrebosje, sinds lang verdwenen, bij Eindhoven, waar zij voorkwam samen met andere sparrebos-soorten in meestal zuidelijke streken: *R. abietina*, *Ramaria ochraceovirens* en *Heyderia abietis*. De beide laatstgenoemde soorten zijn ook al in de IJsselmeerpolders aangetroffen. Waarschijnlijk zal in de toekomst *R. queletii* ook op andere plaatsen in de nieuwe polders worden gevonden.

Binnen het kader van het onderzoek van de werkgroep IJsselmeerpolders zal aan dit onderwerp de nodige aandacht worden geschonken. Enkele andere vondsten in dit bos waren: *Amanita phalloides* (W.H., de enige amaniet die werd genoteerd), *Galerina heterocystis* (P.B.J.), *Hebeloma hiemale*, *Hygrophorus chlorophanus*, *Lepiota castanea*, *Marasmius limosus* en *M. recubans* (A.E.J.), *Mycena adonis*, *M. iodolens* var. *tenella* (P.B.J.), *Otidea bufonia* (J.W.), *Pholiota alnicola* (P.B.J. en J.W.), *Pluteus cinereofuscus*, *Thelephora caryophyllea* (W.H.) en *Typhula erythropus*.

16 oktober: Omgeving Meppel.

Tijdens deze exkursie werden twee terreinen bezocht: het landgoed "Dikninge" bij de Wijk, waar 93 soorten werden gevonden, en "Het Zwarte Veen", waar 55 soorten werden genoteerd. Daarbij waren 3 amanieten (*A. citrina*, *A. muscaria* en *A. rubescens*), 4 boleten (*B. edulis*, *B. rubellus*, *B. subtomentosus* en *B. chrysenteron*), 3 *Lactarius*-soorten (*L. quietus*, *L. chrysorrheus* en *L. subdulcis*) en 5 *Russula*'s (*R. ochroleuca*, *R. xerampelina*, *R. fragilis*, *R. pectinata* en *R. atropurpurea*). Verder worden vermeld: *Coprinus velox* (E.A.), *C. lagopides* (H.L.) en *C. domesticus* (H.L.), *Hypocrea citrina*, *Psathyrella romagnesii* (J.F.), *Psilocybe semilanceata* en *Peniophora eichleriana* (H.L.).

In het Zwarte Veen werden de volgende karakteristieke veensoorten aangetroffen: *Galerina pumila* en *G. paludosa*, *Hypholoma udum* en *H. elongatipes*, *Rhodophyllus helodes* (M.N.) en *Tephrocybe palustris* (T.K.).

23 oktober: Robbenoord- en Dijkgatbos bij Den Oever (Wieringermeer).

In het Robbenoordbos werden 92 soorten genoteerd. Weer weinig vertegenwoordigers van de geslachten *Boletus* (*B. chrysenteron*), *Lactarius* (2 soorten) en *Russula* (3) wijzen er op, dat de mycorrhiza-soorten het dit jaar moeilijk hebben gehad. Desondanks werden in dit bos, zoals meestal het geval is, allerlei aardige vondsten gedaan, zoals uit het onderstaande lijstje blijkt:

Amanita rubescens f. *annuloso-sulfurea* *Marasmius recubans*

Agrocybe erebia

Calocybe obscurissima! (L)

Clitocybe inornata! (L)

Exidia albida

Helvella elastica

Inocybe obscura

Macrotyphula fistulosa

Stropharia inuncta

Mycena adonis

Peziza succosa

Pustulina cupularis

Pluteus thomsonii! (L)

P. olivaceus! (L)

Resupinatus applicatus (L)

Steccherinum ochraceum

Het Dijkgatbos leverde 82 soorten op, waarvan de volgende worden genoemd:

<i>Agrocybe erebia</i>	<i>Mycena adonis</i>
<i>Boletus luridus</i>	<i>Mycoacia uda</i>
<i>Calocybe carnea</i>	<i>Pluteus salicinus</i>
<i>Datronia mollis</i>	<i>P. phlebophorus</i>
<i>Exidia albida</i>	<i>Polyporus forquignonii</i>
<i>Hypoxylon luteum</i> (H.G.)	<i>Tyromyces gloeocystidiatus</i> (J.F.)
<i>Inocybe armeniaca</i> (L)	<i>T. tephroleucus</i>
<i>Incrustoporia semipileata</i>	<i>Chaetosphaerella phaeostroma</i> (H.G.)
<i>Steccherinum ochraceum</i>	

Verscheidene soorten blijken behalve in beide genoemde bossen ook in andere bossen in de IJsselmeerpolders voor te komen. Omdat over het algemeen de bossen in de polders nog jong zijn (een humuslaag is dikwijls amper aanwezig), is het de moeite waard, deze terreinen goed in de gaten te houden. Het voorkomen van b.v. *Mycena adonis*, *Calocybe carnea*, *Agrocybe pusiola* e.a. op vele plaatsen kan natuurlijk een seizoenverschijnsel zijn, maar het kan evenzeer eigen zijn aan het substraat in deze jonge bossen.

30 en 31 oktober: Weekend in Domburg.

In het landgoed Westhove werden 94 soorten genoteerd. In Vrouwenpolder-Vroondijk 31 en in het Dijkgatbos bij Veere 60 soorten. Liefst 7 soorten champignons konden op naam worden gebracht, n.l. *Agaricus bernardii* (H.A.), *A. devoniensis* (H.A.), *A. luteomaculatus* (P.B.J.), *A. meleagris*, *A. nivescens*, *A. semotus* en *A. bisporus* (nu *A. brunnescens*). Amanieten lieten geheel verstek gaan. *Boletus chrysenteron* was de enige boleet die werd gevonden. Verder werden slechts 4 *Lactarii* en 1 *Russula*-soort gevonden. In onderstaand staatje zijn enkele interessante soorten opgenomen:

<i>Agrocybe erebia</i>	<i>Galerina laevis</i> (P.B.J.)
<i>Crinipellis stipitarius</i>	<i>G. vittaeformis</i> (P.B.J.)
<i>Cytidia flocculenta</i>	<i>Marasmius anomalus</i> (P.B.J.)
<i>Exidia albida</i>	<i>Melanoleuca strictipes</i> var.
<i>Ganoderma adspersum</i>	<i>cinereifolia</i> (F.B., H.A.)
<i>Geastrum badium</i>	<i>Oxyporus populinus</i>
<i>Hymenochaete rubiginosa</i> (H.L.)	<i>Rhodocybe popinalis</i> (F.B.)
<i>Rhodophyllus tenuipes</i>	<i>Clavaria tenuipes</i>
<i>Peziza michelii</i> (H.A.)	<i>Pholiota graminis</i>
<i>P. limnaea</i> (P.B.J.)	<i>Ph. oedipus</i> (H.A.)
<i>Psathyrella marcescibilis</i> (P.B.J.)	

6 november: Heerenduinen bij IJmuiden.

115 Soorten werden genoteerd. Uiteraard werd hier een aantal typische soorten uit de kuststreek gevonden. Hiervan noemen we *Lepiota badhamii* (L) en *L. alba*, *Geastrum badium* en *G. nanum*, *Cytidia ampla* en *Phellinus hippophaëcola*. Een grote bijzonderheid was de vondst van *Panaeolus guttulatus* Bres., tot nu toe niet uit Nederland bekend. Door Bresadola is deze soort beschreven naar aanleiding van een vondst in de Dolomieten; daarna is er in de literatuur slechts één vondst uit de West-Alpen bekend (meded. Bas). Verder worden nog de volgende vondsten vermeld: *Bovista pusilla*, *Crepidotus herbarum* (L), *Hygrophorus dichrous* (L), *Leucoscypha rutilans* (L), *Marasmius anomalus* (L), *Melanoleuca graminicola* (W.H.), *Pseudoclitocybe obbata* (L), *Rhodocybe popinalis* (L), *Ripartites helomorpha* (L) en *Stereum rameale* (L).

13 november: Roggebotzand en Bremerbergerbos in Oost-Flevoland.

Dit was de laatste exkursie in het merkwaardige seizoen van 1976 en zij vormde een waardige afsluiting: 30 deelnemers en een bijzonder rijke paddestoelen-flora in een gebied, dat de meesten onbekend is. Alleen de leden van de werkgroep IJsselmeerpolders komen hier vaker, en uit het verslag van deze groep, dat binnenkort in *Coolia* zal worden opgenomen, zal blijken dat het altijd de moeite waard is om de uitgebreide bossen, zo variërend in leeftijd en samenstelling, eens te bezoeken. Dit bleek ook heel duidelijk bij deze exkursie, gehouden op een tijdstip, waarop het seizoen begint af te lopen. In de bossen van het Roggebotzand werden 105 soorten gevonden, in het Bremerbergerbos 66.

De jonge sparrebossen, de zijanten van de drainagegreppels en de brandsingels waren bijzonder rijk aan allerlei minder algemene soorten. Ook hier kwam weer *Heyderia abietis*, het kleine bruine mijtertje bij duizenden op oude sparrenaalden voor. *Ramaria ochraceovirens* was heel algemeen, evenals *Mycena vitrea* (A.R.) en *Hemimycena delicatella* (A.R.). Moeilijker te vinden was de minuscule *Mycena capillaris* (A.R.). Op de schaars begroeide singels tussen de sparrebossen kwam algemeen de heel kleine *Agrocybe pusiola* voor, altijd in de buurt van of tussen graspollen, tesamen met *Sepultaria arenosa*, een eerst bolvormige, onder het oppervlak zich ontwikkelende ascomyceet, te herkennen aan de gaatjes in de grond, die ontstaan als de vruchtlichamen rijp worden. Op vele plaatsen in de IJsselmeerpolders, maar ook b.v. op de enigszins kalkrijke opgespoten zanden van de Blijkpolder bij Nederhorst den Berg, komen beide soorten massaal voor. In dit gezelschap zijn ook diverse vormen van *Inocybe dulcarmara* aan te treffen, hoewel deze laatste soort ook in allerlei bossen in de nieuwe polders algemeen is. Verder noemen we uit dit bos nog

Fayodia maura (M.N., L), *Lyophyllum fumosum*, *Melanoleuca luteo-losperma* (A.R.) en *Sebacina incrustans*.

Het Bremerbergerbos leverde een pracht vindplaats van de in bundels voorkomende *Conocybe pygmaeoaffinis* (A.R., L). Bijzonder talrijk waren aan de onderzijde van omgevallen stammen de oranje-bruine ozoniums van *Coprinus radians*, waarop zelfs in dit late seizoen nog vruchtlichamen voorkwamen. Een bijzondere vondst was ook *Pistillaria micans*, een kleine rode soort op oud gras. Verder worden nog genoemd *Clavulinopsis helveola* (J.D.), *Lepista rickenii* (A.R.), *Pulvinula haemastigma*, *Pluteus lutescens* en *Stropharia inuncta*.

Al met al een goede afsluiting van een seizoen dat slecht begon, maar dat tenslotte nog heel veel merkwaardige vondsten opleverde.

Summary:

A short survey is given of interesting observations made during 6 forays of the Dutch Mycological Society, after another 8 forays had to be cancelled because of the drought.

OVER VOORJAARS-RHODOPHYLLI

M.E. Noordeloos

Rijksherbarium
Leiden

Nu het voorjaar in aantocht is, wilde ik hier eens wat nader ingaan op een aantal soorten van het geslacht *Rhodophyllum*, die we in deze tijd van het jaar onder gunstige omstandigheden kunnen aantreffen. Een ieder kent wel de Voorjaarssatijnzwam, een stevige, ridderzwam-achtige paddestoel, met een vettig-glanzende donkerbruine hoed, een dikke, gevulde wittige steel en een sterke meelgeur. Deze soort komt onder gunstige omstandigheden overal te voorschijn in de buurt van struiken en bomen van de familie der roosachtigen (Rosaceae) zoals meidoorn, sleedoorn, vruchtbomen, wilde en gekweekte rozen; vaak in grote heksenkringen.